

Aan College van B&W
Datum 11 februari 2019
Onderwerp Stand van zaken en vervolg Internationale School Haarlem
Van Henk Lelieveld, afd. JOS

1. Inleiding en achtergrond

Op 25 juni 2015 is de motie 'Een Haarlemse Internationale School' aangenomen waarin het college is opgedragen een onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden voor internationaal onderwijs in Haarlem. In de motie wordt geconstateerd dat het aanbod van onderwijs een belangrijke vestigingsvoorwaarde is om ergens te gaan of blijven wonen en dat er veel expats in Haarlem wonen die behoefte hebben aan internationaal primair en voortgezet onderwijs. Verder wordt genoemd dat Haarlem nog aantrekkelijker wordt door een breed onderwijsaanbod en dat er historische gebouwen en plekken zijn die zich zouden lenen voor de vestiging van een internationale school.

Aanvullend onderzoek en een businesscase toonden aan dat het oprichten van een internationale school erg kansrijk was. Ook het lokale bedrijfsleven was voorstander van het oprichten van een internationale school. Op basis hiervan is vervolgens het convenant International School Haarlem (ISH) vastgesteld. In het convenant was afgesproken dat de ISH volgens het 'midden scenario' op termijn zou groeien naar totaal 360 leerlingen in 2024; 180 leerlingen op het primair onderwijs en 180 leerlingen op het voortgezet onderwijs. In het schooljaar 2017-2018 de ISH met een afdeling primair onderwijs van start is gegaan op de locatie Schreveliusstraat 27. Volgens het midden scenario zou de Schreveliusstraat voldoende ruimte bieden voor de eerste twee schooljaren en zou vanaf het derde schooljaar aanvullende ruimte nodig zijn.

Bestuurlijk wordt de ISH vormgegeven door de schoolbesturen Salomo voor het primair onderwijs en IRIS voor het voortgezet onderwijs. Voor de dagelijkse exploitatie – voor de personele en materiële kosten - ontvangt de ISH van het ministerie van OC&W de bekostiging. Met de officiële ministeriële erkenning is er voor wat betreft de onderwijshuisvesting een zorgplicht ontstaan voor de gemeente Haarlem. De gemeente moet zoals ook voor het regulier primair en voortgezet onderwijs zorgdragen voor passende huisvesting. De groei van het aantal leerlingen in de ISH betekent ook dat de algemene uitkering uit het Gemeentefonds toeneemt; de leerlingen ISH tellen mee in de vaststelling van de hoogte van de uitkering. Deze uitkering is echter niet geoormerkt.

Gedurende het eerste schooljaar (2017/2018) is gebleken dat er veel meer vraag naar internationaal onderwijs is. Haarlem heeft als aantrekkelijke woonplaats een aanzienlijke aantrekkingskracht. Bovendien leidt onder meer de komst van de European Medicines Agency (EMA) en hieraan gerelateerde internationale bedrijvigheid tot een toenemende vraag naar internationaal onderwijs in Haarlem en de gehele regio. Dit heeft ertoe geleid dat de capaciteit van de locatie Schreveliusstraat al eerder volledig gevuld is. Vanaf juli 2018 huren we daarom voor twee jaar aanvullende ruimte aan de Oorkondelaan, zodat op deze aanvullende locatie circa 110 leerlingen in het primair onderwijs en 50 leerlingen in het voortgezet onderwijs gehuisvest kunnen worden. Totaal zitten er nu ongeveer 185 leerlingen op het BO en 50 leerlingen op het VO. De nu beschikbare ruimte is tegelijk de grens van het aantal leerlingen dat geplaatst kan worden tot 1 juli 2019 in de nu beschikbare huisvesting. Voor de periode na 1 juli 2019 moeten nog afspraken worden gemaakt over het verloop van de groei en over de wijze waarop de ISH wordt gehuisvest.

2. *Herkomst leerlingen, kenmerken internationals en internationalisering van de regio*

Het internationaal onderwijs is bedoeld voor kinderen van niet-Nederlandse internationals die voor maximaal 3 jaar in Nederland komen werken en voor kinderen van Nederlandse internationals die binnen twee jaar naar het buitenland vertrekken of minstens twee jaar internationaal onderwijs in het buitenland hebben gevolgd. Gezien deze vereisten, kan gesteld worden dat het gaat om 'nieuwe' leerlingen. De groei van de ISH lijkt daarom niet ten koste te gaan van de reguliere scholen voor primair en voortgezet onderwijs.

Wat betreft de herkomst van de leerlingen in het BO is sprake van circa 40 verschillende nationaliteiten. Ongeveer 6 % van de leerlingen heeft de Nederlandse nationaliteit. Van alle leerlingen is circa 70 % woonachtig in Haarlem, circa 17 % in Zuid-Kennemerland (Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Zandvoort) en circa 13 % komt uit de overige randgemeenten/-plaatsen. Geconcludeerd kan worden dat de ISH primair een Haarlemse onderwijsvoorziening is; van en voor kinderen die in Haarlem wonen.

We spreken tegenwoordig overigens eerder van internationals dan van expats. De term expat wordt vaak geassocieerd met zeer goed betaalde buitenlandse werknemers waarbij vaak huisvesting door de werkgever wordt geregeld en betaald. De huidige international is echter lang niet altijd iemand die veel verdient. Bovendien wordt de huisvesting slechts in weinig gevallen door de werkgever geregeld. In 2015 werkten bijna 150.000 internationals in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Het aantal internationals dat jaarlijks naar de MRA verhuist, groeit ieder jaar met zo'n 20%. In 2016 hield dit in dat er zo'n 12.000 internationals naar de regio kwamen. In 2015 woonden 3.112 internationals in Haarlem, waarvan er 537 gekwalificeerd worden als 'kenniswerker'. Dit betekent dat zij voldoen aan bepaalde (hoge) looneisen. Maar veruit de meesten verdienen op of onder het gemiddelde inkomen in Nederland.

Alleen al voor Haarlem geldt dat het aantal kinderen van internationals is toegenomen van 825 in 2009 naar 1.174 in 2015. De verwachting is dat dit verder toeneemt naar 1.465 in 2020 en 1.756 in 2025. De ervaring leert dat circa 45% hiervan kiest voor internationaal onderwijs.

Het onderwerp internationalisering is een thema dat op verschillende manieren terugkomt. Op dit moment wordt gewerkt aan een gemeentebrede nota over internationalisering en mogelijk zullen de ontwikkelingen rond de Koepel ook buitenlandse studenten aantrekken. Het onderwerp internationalisering staat ook op de nieuwe Regionale Educatieve Agenda (REA). Het gaat dan om internationalisering van het reguliere onderwijs en om het realiseren van een internationale school. Omdat ongeveer de helft van het aantal internationals kiest voor het regulier onderwijs is het voor zowel internationals als niet-internationals belangrijk dat het regulier onderwijs verder internationaliseert. Hierin gebeurt overigens al veel. Zo bieden het Mendel College en Het Schoter tweetalig onderwijs, is de Sancta Maria een UNESCO school en biedt het ECL de mogelijkheid om een Certificate of Proficiency in English te halen.

3. *Huisvestingsscenario's midden scenario voor 360 leerlingen*

De bekostiging van de internationale school is gelijk aan de bekostiging van 'regulier' onderwijs, omdat de internationale school in Haarlem een rijksbekostigde instelling is. Dit betekent dat de school door het rijk wordt gefinancierd voor de exploitatie (zowel gebouwzaken als het onderwijs). Er is vanwege de bijzondere vorm van onderwijs een kleine aanvulling in de bekostiging vanuit het rijk

per 11 BO-leerlingen voor personeel. De gemeente is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van adequate huisvesting. Het internationaal onderwijs heeft een grotere ruimtebehoefte dan regulier onderwijs. Voor het regulier onderwijs wordt uitgegaan van 5,03 m² BVO (bruto vloeroppervlak) per leerling in het BO en 6,18 m² BVO per leerling in het VO. Voor het internationaal onderwijs wordt uitgegaan van een ruimtebehoefte van 9 m² BVO per leerling. Hiernaast wordt zowel voor het regulier als voor het internationaal onderwijs gerekend met een vaste voet van 200 m² BVO voor het BO en 980 m² voor het VO. Het midden scenario vraagt in de eindsituatie zodoende een gebouw met circa 4.400 m² BVO.

Tot slot is de gemeente ook verantwoordelijk voor de bekostiging van de eerste inrichting van het onderwijsleerpakket en het meubilair. Daarnaast betalen de ouders een ouderbijdrage per kind.

In onderstaande tabel is de leerlingenontwikkeling en de ruimtebehoefte opgenomen van de ISH, gebaseerd op het afgesproken midden scenario.

Tabel 1: Ruimtebehoefte en leerlingenaantal ISH midden scenario (exclusief ruimten voor buitenschoolse opvang, kinderdagopvang en gymonderwijs)

Jaar	Midden scenario			Werkelijk leerlingenaantal (2017 en 2018) + de door de schoolbesturen gewenste groei naar het midden scenario (2019 e.v.)
	Leerlingen BO	Leerlingen VO	Ruimtebehoefte m ²	
2017	20	0	380	91
2018	52	25	1.873	235
2019	84	51	2.395	300
2020	116	77	2.917	340
2021	148	103	3.439	360
2022	174	128	3.898	
2023	180	154	4.186	
2024	180	180	4.420	

De huidige twee locaties van de ISH zijn tijdelijke locaties. Voor de definitieve huisvesting voor het midden scenario is een locatie gevonden; het gebouw van de Paulus Mavo. Dit gebouw komt beschikbaar omdat Dunamare ervoor heeft gekozen de Paulus Mavo, een deel van de Daaf Gelukschool en het Sterrencollege samen te laten werken tot een nieuwe school en deze onderbrengen in het gebouw van het Sterren College. Inmiddels hebben de betrokken medezeggenschapsraden hun akkoord gegeven voor deze schuifoperatie. Dit betekent dat het schoolbestuur het gebouw van de Paulus Mavo per 1 augustus 2020 aan de gemeente terug levert, zoals bepaald is in de onderwijshuisvestingswetgeving. De gemeente kan vervolgens dit gebouw voor nieuwe doeleinden inzetten. Voorgesteld wordt daarom dit gebouw na aanpassing te bestemmen voor de ISH. Samen met de locatie aan de Schreveliusstraat kan op die manier huisvesting georganiseerd worden voor circa 360 leerlingen, oftewel het midden scenario.

De betrokken schoolbesturen van de ISH hebben vanuit onderwijskundige, organisatorische en financiële overwegingen een voorkeur voor één locatie waar het BO en het VO samen gehuisvest kunnen worden. Om hier aan tegemoet te komen, zou nieuwbouw voor 360 leerlingen gerealiseerd

moeten worden. De investering daarvan ligt echter stukken hoger dan het aanpassen van de Paulus Mavo en wordt daarom niet geadviseerd. Als derde optie kan ook gekeken worden naar een bestaand leegstaand kantoorpand dat getransformeerd kan worden tot onderwijshuisvesting. Een kosteninschatting daarvan is niet te maken omdat dit sterk afhankelijk is van het beschikbare gebouw. De ervaring leert echter dat dit niet altijd goedkoper is dan nieuwbouw. Tot slot kan gekeken worden naar de optie van het aantrekken van een investeerder die een gebouw ontwikkelt. Dit kan via een commerciële investeerder of een maatschappelijke investeerder, zoals de Stichting voor Maatschappelijk Vastgoed. In dat geval komen de investeringskosten niet voor rekening van de gemeente, maar betaalt de gemeente huur. Deze huur moet dan wel structureel in de exploitatiebegroting worden opgenomen. Hoewel alleen het eerste scenario wordt geadviseerd, zijn om een complete vergelijking te kunnen maken deze vier scenario's samengevat in onderstaande tabel.

Tabel 2: Scenario's huisvesten 360 leerlingen

Scenario		Aantal leerlingen (circa)	Indicatie benodigde investering
1	Inzet Paulus Mavo + Schreveliusstraat	330 + 80	€ 2.000.000
2	Nieuwbouw ISH voor midden scenario	360	€ 10.000.000
3	Transformeren bestaande bouw, zoals kantoren, tot onderwijshuisvesting	360	N.t.b.
4	Samenwerking zoeken met een investeerder zodat een gebouw niet door de gemeente ontwikkeld hoeft te worden maar gehuurd kan worden	360	Ca. € 65/m ² /jaar (niet commercieel), totaal ca. € 290.000/jaar. Ca. € 120/m ² /jaar (commercieel), totaal ca. € 530.000/jaar

Om het middenscenario te kunnen realiseren, en bovendien in een sneller tempo dan oorspronkelijk was voorzien, wordt in het geactualiseerde Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) binnen de bestaande middelen € 2.000.000 vrijgemaakt door herprioritering van de projecten om de Paulus Mavo aan te kunnen passen. Dit betekent dat de uitbreiding van het Coornhert niet in 2022 maar op een later moment moet plaatsvinden en hiervoor in de nieuwe vierjaarsperiode 2023-2026 middelen beschikbaar gesteld moeten worden. Het SHO wordt 2^e kwartaal 2019 ter besluitvorming aangeboden.

4. Toenemende vraag naar plaatsen in het internationaal onderwijs

Gezien het succes van de ISH en de hierdoor groter dan verwachte groei, stellen de betrokken schoolbesturen voor niet meer uit te gaan van het midden scenario maar van een hoger scenario met voorkeur voor uiteindelijk 1.000 leerlingen en bovendien uit te gaan van een snellere groei binnen dat hoge scenario. Ook vanuit de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is er veel druk richting verschillende gemeenten, waaronder Haarlem, om meer plekken internationaal onderwijs te realiseren dan afgesproken. Hierin is Haarlem dus geen uitzondering; in alle gemeenten in de MRA waar internationaal onderwijs is gehuisvest of wordt gestart, is een vergelijkbare ontwikkeling te zien.

Eenzijds is dit een positieve ontwikkeling omdat het van sociaaleconomische en sociaal maatschappelijke betekenis is. De aanwezigheid van een internationale school creëert een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor buitenlandse bedrijven en voor internationals. Anderzijds stelt dit ook de gemeente voor de complexe opgave te voorzien in huisvesting. Door de groei van de stad moeten veel reguliere scholen worden uitgebreid of nieuw worden gebouwd. Hiervoor zijn bouwlocaties en financiële middelen nodig. Een grotere internationale school legt extra druk op zowel de bouwlocaties als de financiële middelen. Ook kan door de toename van het aantal internationals de druk op de huizenmarkt nog verder verhoogd worden. Verder kan dit ook invloed hebben op de te bouwen type woningen omdat internationals wellicht een andere woonwens hebben dan bijvoorbeeld starters.

In onderstaande tabel staat het leerlingenaantal en de ruimtebehoefte bij een hoog scenario waarbij voor 1.000 leerlingen huisvesting wordt gerealiseerd.

Tabel 3: Ruimtebehoefte en leerlingenaantal ISH hoge scenario (exclusief ruimten voor buitenschoolse opvang, kinderdagopvang en gymonderwijs)

Jaar	Hoog scenario			Werkelijk leerlingenaantal (2017 en 2018) + door de schoolbesturen gewenste groei naar het hogere scenario (2019 e.v.)	
	Leerlingen BO	Leerlingen VO	Ruimtebehoefte m2	BO	VO
2017	40	0	560	91	0
2018	106	40	2.494	185	50
2019	171	117	3.772	270	120
2020	237	193	5.050	325	200
2021	303	270	6.337	Nnb	Nnb
2022	369	347	7.624	Nnb	Nnb
2023	434	423	8.893	Nnb	Nnb
2024	500	500	10.180	500	500

Gezien de behoefte aan extra plaatsen in het internationaal onderwijs en het succes van de ISH is onderzocht binnen welke scenario's het mogelijk zou zijn toe te groeien naar 700 tot 1.000 leerlingen. Naast nieuwbouw voor de school, al dan niet in combinatie met bestaande huisvesting, kan gekeken worden naar een beschikbare locatie, zoals leegstaande kantoren of andere bedrijfsruimte die te transformeren is naar een onderwijsgebouw voor het internationaal onderwijs. Dit leidt tot investeringskosten voor onder andere het eventueel verwerven, het functioneel en technisch aanpassen en eventueel infrastructurele aanpassingen. De verwachting is dat dit gepaard zal gaan met relatief hoge kosten (voor de gemeente).

Ook is het mogelijk te kijken naar een verdeling van de voorzieningen in de regio. Zo heeft er een eerste gesprek plaatsgevonden met de Haarlemmermeer om deze optie te verkennen. Dit heeft echter niet direct geleid tot een haalbaar alternatief.

Tabel 4: Scenario's huisvesten 360 – 650 leerlingen (samen met het middenscenario totaal 700 – 1.000 leerlingen)

Scenario		Aantal leerlingen (circa)	Indicatie benodigde investering
5	Nieuwbouw voor 360 leerlingen (als aanvulling op de locatie Paulus Mavo + Schreveliusstraat)	360	€ 10.000.000
6	Nieuwbouw voor 650 leerlingen (als aanvulling op de locatie Paulus Mavo + Schreveliusstraat)	650	€ 15.700.000
7	Nieuwbouw gehele ISH op één locatie voor midden+ scenario	700	€ 17.400.000
8	Nieuwbouw gehele ISH op één locatie voor hoge scenario	1.000	€ 24.000.000
9	Transformeren bestaande bouw, zoals kantoren, tot onderwijshuisvesting	360 – 650	N.t.b.
10	Samenwerking zoeken met een investeerder zodat een gebouw niet door de gemeente ontwikkeld hoeft te worden maar gehuurd kan worden	360 - 650	Ca. € 290.000 - € 400.000/jaar (niet commercieel), Ca. € 530.000 - € 730.000/jaar (commercieel)

Indien gekozen wordt voor een hoger eindscenario, lijkt het, gezien de daarmee gepaarde investeringen, het meest kansrijk om de scenario's 5, 9 en 10 nader uit te werken. Ook moet met de betrokken schoolbesturen worden afgesproken hoe snel deze eindsituatie bereikt kan worden en de uitgangspunten en kaders waarbinnen deze groei kan plaatsvinden. Vanwege de effecten hiervan op de gehele onderwijshuisvesting en het Haarlems voorzieningenniveau moeten de andere Haarlemse schoolbesturen ook hiermee instemmen in het lokale besturenoverleg BOPOH BOVOH.

5. Financiën

Midden scenario

Het college is voornemens in het vast te stellen geactualiseerde SHO de kosten op te nemen voor het geschikt maken van de Paulus Mavo. Daarnaast is in de exploitatiebegroting rekening gehouden met de kosten voor tijdelijke huisvesting, 1^e inrichting onderwijsleerpakket voor het midden scenario en meubilair en dekking van de aanloopverliezen.

Tabel 5: Reeds opgenomen bedragen voor het realiseren van het midden scenario

Onderdeel	Budget	Toelichting
Aanpassing Paulus mavo	€ 2.000.000	Gebaseerd op kengetallen. Moet worden vastgesteld in het geactualiseerde SHO 2019
Tijdelijke huisvesting	€ 250.000 (2020) € 500.000 (2021)	Reeds opgenomen in de begroting.
1 ^e Inrichting OLP en meubilair	€ 435.000 /jaar	Budget is voor het gehele

		onderwijs in Haarlem. Reeds opgenomen in de begroting.
Dekking aanloopverliezen	€ 850.000	Maximumbudget tot en met 2024. De MRA heeft hiervoor een subsidie van € 400.000 aan de gemeente Haarlem verleend.

Hoger scenario

Met de hogere investeringen die samenhangen met de hogere scenario's, is in het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) en bijbehorend investeringsplan geen rekening gehouden. Dit betekent dat, afhankelijk van de te maken keuze, de bijbehorende investering uiteindelijk opgenomen moet worden in de Kadernota (2020).

Bij een hoger scenario gaat het niet alleen om de huisvesting maar ook om de kosten voor de 1^e inrichting onderwijsleerpakket en meubilair. Deze kosten zullen toenemen bij een hoger scenario. Naar verwachting kunnen de meerkosten van een groei naar 700 leerlingen opgevangen worden in de reeds begrote budgetten. Een verdere groei naar 1.000 leerlingen leidt tot hogere kosten van ca. € 410.000 aan eerste inrichting, op te nemen in de exploitatiebegroting in programma 1.1. Onderwijshuisvesting.

Overigens ontvangt de gemeente met de groei van het aantal leerlingen voor de ISH aanvullende middelen uit de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor de huisvesting van alle leerlingen in het VO en de leerlingen in het BO die woonachtig zijn in Haarlem¹. Het gaat hier voor een deel om "nieuwe" extra structurele inkomsten omdat sprake is van nieuwe leerlingen. Naast toenemende huisvestingslasten is er dus ook sprake van een groter bestanddeel onderwijshuisvesting in de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Echter, deze toename zal niet volledig dekkend zijn voor de extra kosten die gemaakt moeten worden voor de huisvesting van deze leerlingen. Bovendien is het aan de gemeenteraad om te beslissen waar de middelen van de algemene uitkering aan uitgegeven dienen te worden. Hoewel de precieze omvang van de uitkering niet (meer) is vast te stellen (de middelen onderwijshuisvesting maken onderdeel uit van de algemene uitkering), kan er op basis van de maatstaven in het Gemeentefonds wel een grove inschatting worden gemaakt van de extra inkomsten bij groei van het aantal leerlingen.

Tot slot is er veelvuldig contact met de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Bekeken wordt op welke manier de MRA kan bijdragen. Zij hebben eerder een bedrag van € 400.000 en € 500.000 beschikbaar gesteld voor respectievelijk de aanloopverliezen en de verbouwing van de Schreveliusstraat. Op dit moment is nog geen nieuwe toezegging over een bijdrage gedaan.

¹ Voor een leerling in het basisonderwijs in Haarlem die niet woonachtig is in Haarlem ontvangt de gemeente geen uitkering in de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds. Voor het VO geldt dat iedere leerling die is ingeschreven in een school in Haarlem ook meetelt voor de Haarlemse uitkering uit het Gemeentefonds.